

jih interesa. Imajući u vidu ovo, postaje jasno da je oživljavanje kulture sjećanja među bunjevačko-šokačkim Hrvatima pothvat atlantsko-herkulskih razmjera.

No, i bez ovih detalja razmotrena knjiga opravdava naslov. Pokriva gotovo sve najznačajnije ličnosti, događaje i procese u povijesti podunavskih Hrvata. Međutim, kao što je ranije ukazano, ona ne iscrpljuje svoju ulogu samo u davanju povijesnog pregleda. Naprotiv, s punim pravom se može reći da joj je značaj višestruk. Naročitu vrijednost joj daju autorova zapažanja koja prožimaju svako poglavlje. S respektabilnom oštrinom zapažanja i smislom za logiku autor otkriva i ispravlja mnoge krive interpretacije povijesnih izvora, događaja, procesa, ličnosti i djela. Takvim pristupom je dao svojoj knjizi više od svog osobnog pečata. Dao joj je i značenje priručnika za znanstveno polemiziranje. U konačnici, malo je reći da ova knjiga predstavlja veliki doprinos hrvatskoj historiografiji. Bez pretjerivanja se može reći da predstavlja povijesni događaj za sebe. Naime, njena prisutnost na javnoj i znanstvenoj pozornici sigurno će utjecati na javni diskurs o bunjevačko-šokačkih Hrvatima.

Vladimir Nimčević

Misaona popudbina Tome Vereša : zbornik radova s međunarodnog filozofsko-znanstvenog skupa : (14. – 16. prosinca 2012.), ur. Tomislav Žigmanov, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2016., 239 str.

Bački dominikanac, filozof, prevoditelj, profesor teologije – Tomo Vereš, jedan je od istaknutijih hrvatskih in-

telektualaca XX. stoljeća. Dvadesetak knjiga koje je Vereš napisao ili preveo te oko 500 bibliografskih jedinica – rasprava, članaka i polemika u domaćim i stranim časopisima i zbornicima pokazuju široko polje rada na kojemu je ovaj Subotičanin bio aktivan.

U mnogobrojnim filozofskim i teološkim studijama problematizirao je djela Tome Akvinskoga (*Iskonski mislilac*, 1978.) ključno pridonijevši proučavanju njegove misli u Hrvatskoj, a osobito se istaknuo prijevodima Tome te Alberta Velikoga. Njegovo proučavanje sv. Tome Akvinskog je bilo toliko veliko da je Tomo Vereš najsnažnije obilježio hrvatski tomizam u drugoj polovici XX. stoljeća. Uvelike je zaslužan za približavanje djela sv. Tome Akvinskog hrvatskoj javnosti.

Među ostalim, zamjetan je njegov prinos uspostavi dijaloga s marksizmom. Nastojeći pronaći područje u kojem suprotnosti konvergiraju, poticao je znanstveni dijalog kršćana i marksista, odnosno postavio se u dijaloškoj formi prema marksizmu kao filozofskom sustavu, odbacujući ga kao ideologiju komunističkih sustava (*Pružene ruke: prilozi za dijalog između marksista i kršćana*, 1989.).

Bavio se i pitanjima važnim za položaj bunjevačkih Hrvata u Bačkoj (*Bunjevačko pitanje danas*, 1997.). Njegov doprinos na ovom području je bio pionirski.

Tomo Vereš je pisao na hrvatskom, mađarskom, njemačkom i francuskom jeziku. Djela su mu prevedena na engleski, talijanski, slovenski, španjolski i albanski jezik. U Rimu je 2000. godine promaknut u „učitelja svete teologije“ (*magister in sacra theologia*). Taj naslov

sveučilišnih profesora teologije u srednjem vijeku ostao je najveće odlikovanje u Dominikanskome redu koje se dodjeljuje za osobite zasluge na unaprjeđenju znanosti, posebice teoloških i filozofskih.

Stjecajem različitih okolnosti, Verešovo djelo uvelike je ostalo nepoznato u gradu u kojem je rođen i u kojem je stekao svoje prvo obrazovanje. Uviđajući ovu činjenicu rodila se ideja za znanstveno-filozofskim skupom međunarodnog karaktera koji bi bio svojevrsni homagij ovom velikom, a na ovim prostorima misaono nedostatno upriputnjenom znanstveniku.

U povodu 10. obljetnice Verešove smrti, polovicom prosinca 2012. godine, u njegovu rodnom gradu organiziran je međunarodni skup pod naslovom „Misaona popudbina Tome Vereša“ (Subotica, 14. – 16. prosinca 2012.). Nositelji ovog projekta bile su tri institucije iz Subotice: Subotička biskupija, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata te Otvoreno sveučilište. Zbog kompleksnosti Verešova djela, odabran je interdisciplinarni pristup kojim bi se obuhvatio njegov filozofski, teološki, sociološki, politološki, lingvistički i historijski znanstveni rad.

Plod ovoga skupa je Zbornik radova koji je objavljen 2016. godine prigodom proslave jubileja 800 godina postojanja Reda propovjednika, kojemu je pripadao i sâm Vereš. Nakladnik je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Zbornik obuhvaća 16 predavanja sa skupa, svrstanih u četiri tematske cjeline: „Tomo Vereš – život, djelo, zaostavština“, „Filozofsko teološki prinosi“, „Karl Marx i dijalog u Verešovom djelu“ te „Bački zavičaj i djelo Tome Vereša“. Čest na-

glasak u predloženim radovima bio je na dijalogu kojega je Vereš neumorno poticao; kako onaj unutar same kršćanske filozofije i teologije, tako i izvan nje – u doticaju s drugim, pa ponekada i oprečnim filozofskim sustavima kakav je bio marksistički. U vremenu kada se iznimno naglašava važnost dijaloga, približavanja, otvaranja, Tomo Vereš svojim pristupom izbija kao model aktualnog mislitelja koji i danas može biti nadahnućem.

Zbornik potpisuju ugledna imena s područja humanističkih znanosti iz Zagreba, Osijeka, Đakova, Subotice, Novoga Sada, Beograda i Novog Pazara. Zastupljeni autori aktualizirali su noseće sastavnice Verešova bitno raznovrsnoga djela. Ujedno je s različitih motrišta prikazan njegov cjelokupni opus, *misaona popudbina*, te je dan ukaz na relevantnost i trajni značaj njegova mišljenja. Predočeni Zbornik postaje tako prvi i dosad najsustavniji pregled Verešove misli i djela te, nadamo se, izvorom novih istraživanja i produbljivanja.

Djelo koje predstavljamo ukaz je na još jednu važnu činjenicu – Tomo Vereš je poniknuo u sredini koja je i u današnjim prilikama kadra iznjedrati ovako kompleksno znanstveno pregnuće koje ostaje trajni doprinos kulturi i znanosti ne samo Hrvata u Vojvodini nego puno šire. Unatoč možebitnih strukturalnih i kadrovskih deficita unutar kulturnog prostora hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini, ovaj Zbornik u čast Tomi Verešu rječiti je znak zrelosti, ne samo oko očuvanja lika i djela, nego i plodnog produciranja filozofsko-znanstvene misli u suvremenim prilikama.

Dragan Muharem

300 obljetnica osnutka Franjevačke rezidencije u Subotici, Zbornik radova sa znanstvenog skupa, 3. listopada 2017., (ur.) Bela Tonković, Franjevački samostan Subotica, Subotica, 2017., 230 str., 16 str. ilustracija

Franjevci su imali veoma značajnu ulogu u povijesti Subotice i ovih krajeva. Njihova uloga je bitna i za hrvatski narod u cjelini, kao i za očuvanje kršćanstva i prisutnost Rimokatoličke Crkve na području jugoistočne Europe. Jubileji i jubilarne godine su uvijek prigoda da se prisjetimo početaka, nečega važnog u prošlosti da bismo bolje živjeli sadašnjost i usmjerili pogled ka budućnosti znajući što želimo. Ljudi svjesni ovoga prepoznali su 2017. godinu kao veoma bitnu i prigodnu da se nizom znanstveno-kulturnih manifestacija od svibnja do listopada dotične godine obilježi 300. obljetnica od osnutka Franjevačke rezidencije u gradu na sjeveru Bačke. Ovaj zbornik radova je upravo plod i sažetak ovih događaja u Suboti-

ci tijekom 2017. godine koji su u svezi sa spomenutim franjevačkim jubilejom, a koncem godine je i izišao iz tiska, zahvaljujući potpori Ministarstva kulture Republike Srbije, Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Bethlen Gábor Alapu.

Strukturu zbornika čini predgovor na hrvatskome i mađarskome jeziku, zatim devet znanstveno-istraživačkih radova od kojih su šest na hrvatskom, a tri na mađarskome jeziku. Na koncu je pogovor također poput uvoda dvojezičan, program proslave 300. obljetnice na hrvatskom i mađarskom jeziku, sadržaj, ispravci i slikovni prilozi u boji na plastificiranom papiru na dodatnih šesnaest stranica.

U predgovoru lic. phil i lic. theol. Bela Tonković, ujedno i glavni i odgovorni urednik zbornika, piše zašto je uzeta tema franjevaca, navodi tko čini Organizacijski odbor proslave, način proslave kao i njene ciljeve, od kojih bi glavni bio upoznavanje javnosti s djelovanjem franjevaca u Subotici. Tonković već u predgovoru ističe 1759. godinu kada rezidencija prerasta u samostan, zahvaljuje institucijama na pomoći, a uz već spomenute u uvodu prikaza, zahvaljuje i Subotičkoj biskupiji i Povijesnom arhivu u Subotici. U prvom radu povjesničar dr. Robert Skenderović nas upoznaje s društveno-političkim prilikama na sjeveru Bačke u prvoj polovici XVIII. stoljeća. Ovo je vrijeme kada su ovi krajevi prilično pusti i kada tek počinje naseljavanje. Ishodi habsburško-osmanskih sukoba opredijelili su sudbinu ovoga podneblja, napose prvi u nizu Veliki Bečki rat (1683. – 1699.) u kome je oslobođena Bačka i tijekom kojega je došlo do novih valova naseljavanja Hrvata Bunjevaca i Šokaca na